

al snel de beginselen bijbracht van het aanbrengen van foundation en make-up.

“Voordat je jezelf in een monster verandert...”

Ik heb mijn moeder wel eens met mijn vader horen twisten of het nou nodig was dat je een dertienjarige al de grondbeginselen van het ‘verfraaien’ van het uiterlijk, zoals ma het stelde, zou moeten leren. Waarop mijn moeder scherp zei: “Henri, het hoort bij de opvoeding van een meisje. Bemoei je er niet mee.” Makkend en zuchtend nam hij deze stelling aan voor wat het was, maar zijn felheid in discussiëren met haar nam soms zulke heftige vormen aan, dat me dat vroegtijdig naar bed deed gaan. Om daar, onder de dekens, weer te gaan eten. Vettige rookworst. Of een hele zak chips. Ik raakte steeds onverzadigbaarder. En steeds geslepener in het wegsluizen van het afval.

Mijn ouders hadden vaak woorden over geld. Als het woord ‘huishoudgeld’ viel, wist ik al hoe laat het was. Het begon met kissebissen over bijvoorbeeld rosbief. Ma vond dat ze op zaterdag rosbief moest afnemen bij de slager, omdat er op zondag rosbief gegeten diende te worden. Vader vond dat onzin, het werd te duur. Het leek of de slager expres elke week de prijs opschroefde. Met ons vijven was een ons al niet veel, vond ma. Het was toch gênant om nog minder te bestellen.

Het begon uit de klauwen te lopen, stelde vader steeds vaker vast en steeds heviger werden de discussies met haar over hoe ze zuiniger om zou kunnen gaan met geld. Avonden lang zat hij te turen in de beursberichten en maakte aantekeningen in een voor mij onbegrijpelijke taal. Hij ging naar elke gratis bijeenkomst over beleggen en zat avonden te rekenen met wat voor nieuwe auto het meeste fiscale voordeel te behalen viel, met die restrictie dat het er wel een met gepaste uitstraling moest zijn. Geen Fiat en zeker geen Japanse auto.

Als kind had ik al last van de beklemmende sfeer die er hing.

Voortdurend voelde ik de juk van het keurslijf waarin wij, inclusief ma en pa, ons bevonden.

Je zou kunnen stellen: och, je weet niet beter. Maar ik had al vroeg door, dat wij een uitzonderingspositie in de maatschappij bekleedden. Dat wij in een grotere auto reden, in een groter huis woonde en dat elk vriendinnetje dat ik meebracht gewogen werd op een schaalte. Dat wil zeggen dat ma steeds heel subtiel informeerde wat haar vader voor werk deed en waar ze woonde. Als ik ging spelen bij een vriendinnetje vroeg de moeder daar nooit naar. Die vroeg alleen maar of ik limonade lustte en een koekje.

Mijn mooiste jeugdherinneringen komen van de lagere school. In elke klas werd ik opgenomen in de groep. Er ontstond verbondenheid, ieder was hier gelijk en de juf of meester streng, maar rechtvaardig. Ik zat op een school waar discipline hoog in het vaandel stond, maar waar je ook echt gewaardeerd werd als je goed presteerde. Mijn ouders kozen bewust voor die school. Geen Montessori, nee, nee. Van die kinderen kwam niets terecht.

Een vooroordeel. Een van de velen. Maar in dit geval pakte het heel gunstig uit voor mij. Daar kreeg ik grip op het leven en maakte ik een ontwikkeling door, die ik elk kind wens. Mijn honger naar educatie, het willen weten, tezamen met het feit, dat ik ineens geen moeite hoefde te doen om het de juf naar haar zin te maken, omdat het vanzelf ging, maakte een soort tevredenheid in me los. Waar ik me thuis in allerlei bochten moest wringen om te mogen zijn, die ik ben, kwam hier het woord respect voorbij. Respect voor je medemens, respect voor armen, ouderen, zieken, gehandicapten. Iedereen telt mee.

Mijn broers fladderden overal doorheen. Ogenscheinlijk hadden zij geen last van het autoritair gedrag van pa. Hun behoeftes leken ook kleiner en ze waren met achttien jaar de deur uit voor een universitaire

studie. Daarnaast hadden ze een bijbaantje. Het kan geen kwaad om te weten wat werken is, zei pa. Maar die baan moesten ze wel geheim houden, dus niet in ons eigen dorp, zei ma.

Het zou moeten lijken of pa alle studiekosten makkelijk alleen zou kunnen dragen. Wat feitelijk ook zo was, maar het zakgeld wat de jongens kregen was zo weinig, dat ze wel geld bij moesten verdienen om nog leuke dingen te kunnen doen, zoals naar de bioscoop gaan bijvoorbeeld. Als ma ter ore was gekomen dat het geld daaraan opging had ze gesteigerd, want we hadden thuis toch een TV! Het was gewoon zonde.

Dat woordje 'zonde' gebruikte ze te pas en te onpas. Als je de deur van de koelkast een seconde te lang openhield was dat zonde van de stroom, als je in bad wilde, kon je beter een douche nemen, want het was zonde van het vele water, teveel eten was zonde en het was bijvoorbeeld ook zonde om op een sportclub te gaan. Bewegen kon je thuis toch ook! Het enige waar ik ooit op gezeten heb was balletles, omdat dat de status verhoogde, zoals mijn broers op tennisles zaten en als ze gewild hadden zouden ze ook pianoles hebben mogen hebben. Doch ze waren beiden niet muzikaal en ik evenmin, dus was balletles voor mij niet geschikt. Als ik nu foto's bekijk uit die tijd, zie ik een mollig klein meisje, die zich niet echt happy voelde in het weinig verhullend balletpakje. Ik had ook niets met die manier van bewegen. Het hoorde niet bij mij. Het voelde vreemd om spontaan op piano gepingel vrij rond te mogen springen, rondjes te draaien en met je armen te maaien. Liever bleef ik op één plek zitten om het allemaal af te kijken. Daarom denk ik dat ik op school zo goed in het gareel bleef. Ik was niet beweeglijk.

Het houden van overzicht, dat is iets wat ik geleerd heb van ma. Zij wist zich in elke situatie staande te houden. Door gewoon nooit van haar standpunt af te wijken. Ook al verschilde haar inzicht met dat van